

A SZEGEDI TERMŐTÁJ ÉS A VILÁGPIAC

MA MÁR vitathatatlan, hogy hazánkban a termelőszövetkezeti mozgalom az utóbbi tíz év alatt igen intenzíven, erőteljesen fejlődött és évről évre többet hallat magáról országhatárainkon kívül is. Jól példázza ezt dr. Dimény Imre mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter legutóbbi tévéinterjúja, amelyben az elmúlt év eredményeiről, tapasztalatairól számolt be. Így többek között megemlítette, hogy kenyérgabonából holdanként 15,6 mázsás rekordot ért el a magyar nagyüzemek, 20 mázsán felüli kukoricaátlagot, 205 mázsát meghaladó cukorrépa termést holdanként és nem utolsósorban 5,4 millió hektoliter bort és 600 ezer tonna almát szüreteltek. Mindez elismerésre méltó, gyönyörű eredmény, bár vitathatatlan, hogy a világ-színvonalától még 25–30 százalékkal lemaradtunk.

Napjainkban válik valóra az a kezdeményezés is, amely két-három éve indult. Ez törvényszerű. Hiszen már az uradalmi nagybirtokokon is nemcsak egyszerű árutermeléssel foglalkoztak, hanem feldolgozással is. Egyre erőteljesebben bontakozik ki szűkebb pátriánkban is az élelmiszer-gazdaság, — nem jelent ez lényegében semmi újat, csupán az elmúlt évtizedek szemléletén változtat, részben az önálló vállalat-szerű gazdálkodás következtében, — hogy a mezőgazdasági nagyüzemek nemcsak megtermelik az árut, hanem feldolgozzák és értékesítik is. Az új gazdasági mechanizmus, a kialakult jó közgazdasági környezet igen sokat segített ezekben a mezőgazdasági üzemekben a műszaki-technikai feltételek megteremtésében. Am hazudnánk, ha azt állítanánk, hogy ez eléri más országokban, vagy az iparban lezajlott műszaki-technikai forradalmat.

A KGST-országok mezőgazdaságának fejlődése már a korábbi években is pozitív. Az 1967–68-as gazdasági év általában előnyös volt, de a rekordéveknél kisebb eredményeket hozott. Lengyelország, Csehszlovákia, NDK és a Szovjetunió aránylag jó eredményeket ért el, Bulgáriában, Romániában, Magyarországon és Jugoszláviában viszont 1968-ban 50 év óta a legerősebb szárazság, aszály dühöngött. Ennek hatása megmutatkozott. Mégis a terméshozamok magasabbak a korábbi évek átlagánál. Például az 1961–65-ös éveknél. Romániában 1968-ban a búzatermés holdanként 10,6 mázsa, 1967-ben viszont csak 9 mázsa volt. Hazánkban a gabonához — beleértve a kukoricát is. — 1968-ban holdanként 16,2 mázsa volt, míg 1965-ben csak 13,3 mázsa.

A SZEGEDI termőtájban jelentős szerepet játszik a világpiac. Ez történelmi tradíciója, hiszen Szeged környékén a mezőgazdaság a népvándorlás idejében már virágzott, ezért is ültött Attila ezen a vidéken tanyát. Igaz ugyan, nem volt annyira fejlett ez a mezőgazdaság, mint a kelták, rómaiak és frankok lakta vidéken, de kétségtelen, hogy idővel sokat fejlődött, olyan kultúrákat honosított meg, amelyek innen „hódították meg”, jártak be a világot. Elég csak megemlíteni az intenzív kultúrák kialakítását, már a török időkben a város körül, Tarjánban, Szilléren, Kétérközben, Hernyós, Kálvária, Jerikó nevű dűlőkben meg az alsóvárosi részeken is szőlőskertek létesültek, beültetve gyümölcsfákkal. Meghonosodott a paprikatermesztés is. A dohánytermelés ugyancsak régi időkre nyúlik vissza, hiszen írásos feljegyzések szerint 1793-ban 40 házi- és 10000 szőlőültetvény volt a város körül. Azt is régi írások bizonyítják, hogy hazánktól nyugatra eső szomszédos országokba a szőlőművelés és borkészítés Magyarországról terjedt át.

A világpiacra a magyar mezőgazdasági termékek most is szerepet játszanak és a szegedi termőtáj specialitásai nem szorulnak háttérbe. Persze az utóbbi öt-hat évben lényegesen változott a helyzet, módosultak az arányok. Hiszen amíg az 1910-es évek után fűszerpaprikával, puszta méreges rizlinggel piacoltunk, addig napjainkban lényeges változás történt és az említettek,

valamint a szalámi, őszibarack mellett a primörökkel is jelentősebb helyet vívtunk ki magunknak. Becsült adatok alapján a nyugati deviza bevételeinknek (mezőgazdaság) mintegy 40 százalékát a zöldségfélékkel, a primörökkel érjük el. Csongrád megyében a csanyteleki, szentesi termőtáj a kedvező adottságok következtében tud legkorábban jelentkezni primörökkel az európai piacokon. 1964-től szűkebb pátriánk, a szegedi termőtáj felzárkózott hozzá és most már az elszállított primörökből, zöldségfélékből egyre nagyobb mennyiséggel rukkolt elő. Sajnos, igazság az is, hogy Bulgáriát és Romániát már nem tudjuk behozni a világpiacra, mert hatalmas tömeggel, olcsóbb árakkal jelentkezik, gorombán fogalmazva úgy is mondhatnánk; korábban ébredtek fel egy órával és létrehozták az üvegház-erdőket. Hazánkban nem gazdaságos most már a túlzott „üvegház” létrehozása, bár nem szabad figyelmen kívül hagyni a hollandok ajánlkozását, ugyanis az olcsó és gyorsan felépíthető berendezéseket, mint már több példa mutatja, több szövetkezetben kooperációval fölépítik.

HOLLANDIÁBAN ráfizetéssel termelik ezeket a kultúrákat, mert igen drága a munkaerő. Mit tehetünk tehát, hogy a világpiacra megőrizzük, sőt fokozzuk lehetőségeinket? Elsősorban a szegedi termőtájban, támaszkodva a geotermikus energiára, a termálvizekre, a fóliázással nyelhetjük meg a csatát. Olcsó berendezés és csak annyi növény-üvegház, szükséges, amennyi a fóliás városokat kiszolgálja. Szegeden is megszülettek már a tervek, sőt az elkövetkezendő évek ennek irányában munkálnak, több nagyvonalú és merész elképzelés született, amellyel nemcsak a primörök, zöldségfélék, gyümölcsök, bór, de a húsfélék előállításában is előrébb lépünk, jobban kielégítjük a világpiaci igényeket.

Sz. Lukács Imre

Emberek a técszben

Ha önkényesen rostálgatom beszélgetésünk szavait, sok mondatát tudom visszaidézni. Az, hogy egyetemet végeztem, és a mezőgazdaságban dolgozik, egyre inkább nem újság. Hogy sokádmagával indult levelezőként az egyetemre, és csak keveset végeztek el, sokat nyom mellette a latban. A mázsaház mellett a kis szobában kérdeztem, hogyan tud kezelt fogni a falu érdekében a hagyományos képzett, ségü értelmiségi az új szelek diplomásával? Ismer mindenkinek-kinek érdeme szerint elismeréssel is adódik. De szoros kapcsolat nyomai nehezen tűnnek föl.

— Sok jó ismerősöm van a pedagógusok között. Itt a técszben is találkozunk, ha gyakorlatra hozzák a gyerekeket. De hogy alakulhatna ki közöttünk közelebbi kapcsolat? Amikor a pedagógusnak lenne ideje, nyáron,

HIVATÁSA: PARASZT

mi azt sem tudjuk, hol áll a fejünk. Télen mi mozdulnánk szabadabban, de ki látott ilyenkor ráérő pedagógust? Inkább csak a politikai továbbképzéseken találkozunk. Az orvos? Ha beteg vagyok, hozzá megyek.

Kisebnek nem éri magát a többinél.

— Ha mindenki megállja a maga vonalán a helyét, ugyanolyan, mintha én becsületesen dolgozom.

1946-ban érettségizett. Miért tanult levelezőként jóval később egyetemen, mikor ehhez az álláshoz technikai képesítés is elég?

— Sokszor mondjuk, de azért igaz: Aki nem tanul, lemarad. Sokat változott a mezőgazdaság. Mondhatnám így is: lenézett gyakorlatból megbecsült tudomány lett. Azelőtt annyi volt a lényeg: vesszünk, arassunk. Most? Bevont a kémia veszedelmes mérgeivel, gépi művelés, jó agrotechnika, kalkulációk, előtervezés — alacsony színvonalon ez nem megy.

Magasabb polcra nem vágyik. Üzemegységvezető.

— Változott a mezőgazdaság, változott-e vele az ember? Magyarul: paraszt-e a paraszt?

— Paraszt. De ne értse hozzá a régi, becsmélő jelentést! Az nincs. Ha a mai técsztag találkozik a harminc évvel ezelőtti átlagparasztal, esetleg akkori önmagával, nem ismernek meg egymást. Eg és föld a különbség. Ma a legegyszerűbb emberrel is lehet beszélni mindenről. Foglalkozást jelent. Nem alantasabb a többinél. Ezt a szót nem eldobni, vállalni kell.

Telelőben

— Maga vállalna?

— Természetesen. Hivatásomnak nem azt érzem, hogy agrár-mérnök vagyok, hanem azt, hogy paraszt. Tagja egy nagy közösségnek. Ebben benne van, hogy a rámbízott négy száz emberért nem kívülről, nem csak hivatalból felelek, nem a fizetésért dolgozom csak, hanem az emberekért.

Ennél a gondolatnál meg kell állni. Mert ez még nem mindenkinél van így.

Milyen a forrásküti ember?

— Nagyon jóindulatú, munkás nép lakja ezt a falut. Ha látják, hogy érdemes dolgozni, elég azt mondani, legyen szíves, képesek lennének megcsinálni. Szeretnek dolgozni, meg is látszik a szövetkezetben. Lehet, hogy nem vállalnák mindnyájan a parasztot, mert minden átkát nyakukon hordták eddig. De a szövetkezetet vállalják. Ilyen szövetkezet persze kevés van, lehet is vállalni.

Ez az ember Kibekházán született, de hozzáértő Forrásküthoz. Hitehagyásnak számítana, ha a homokot pátolná.

— Jobb a homok, mint a feketeföld. Ismerem ezt is, azt is. De a homokon többet kell dolgozni, hogy több jövedelmet hozzon. Kérni csak úgy lehet a földtől, ha adunk is neki. Sok munka, több ész kell hozzá, akkor fizet.

Beszélgetünk, körbejárjuk sáros birodalmának egy részét. Vadászom Szemes Dezső minden mozdulatát, figyelem szavait, hátha pózol. Nem különködésből mondja csak parasztnak magát, hogy érdekesebb legyen? Be kell látnom, olyan embere a természetnek, aki nem tanulta meg a színes játékok, öröklött adottsága sínes hozzá. A Szabad Földben vita folyik erről a témáról. Egy szavazatot szívesen továbbítok hozzájuk.

Horváth Dezső

A KISEMBER

Sok neve közül egyet se említsünk. Sokat tréfáltak már vele, nem szereti a népszerűséget.

Az igazi kisember méretre is apró. Ez a tulajdonsága legalább annyira föltűnő, mintha valaki göliattá nő. Csak nem olyan veszelés. A kisemberrel lehet csúfot űzni, lehet mondani neki, hogy kettőslétráról szedi a földiepre; hogy bújjon el, mert talajmenti füstöljön maga körül; nagy bandában oldalvágással azt is megkaphatja, hogy hallgasson aki sámliról mászik az ágyba. Fáj neki az ilyen beszéd. Ennél fogva az igazi kisember a valódinál is kisebb lesz, félrehúzódik, hatalmas gyökeret ereszt lelkébe a kisebbségi érzés.

Rég volt gyerek, csöndes öreg. Fűlét, kurtát, de ha lehet, nem szól. Pedig ha megszólal, érdemes hallgatni. Tanyák közt beszéd közben a técszt ugyanúgy nem lehet elkerülni, mint az első háború: a honvéd-gyalogezredekkel. Doberdót vagy Isónzót. Kéretlenül is előbukkan. És minden ember hőse ennek a háborúnak is.

— Először örültünk nagyon, hogy nem megy ez a szövetkezet. Megmondtuk mi előre, minék erőltették. Nem nekünk való az. Dolgozzon, aki szereti az ingyenmunkát. Egyszer csak kezdtük kérdezzent, miért is nem megy ez a szövetkezet?

Az ő hősiessége ebből a korszakból való.

Összeült a közgyűlés. Mondta ott mindenki a magaét, hogy így kellene, meg úgy kellene, ez se jó, az se jó, ő meg csak hallgatott. Igazat adott minden hozzászólónak. Később arról kezdtek beszélni, az itt a legnagyobb bűn, hogy tele van az iroda. Egy-mást érik az asztalok, és ember ül mindegyik mögött. Kergessük ki őket kapálni! A parasztember azelőtt is megélt iroda nélkül. Az elnök se itt lopja a napot, járja inkább a határt, vagy mondjon le!

Megizzadt az elnökség.

Életében először szót kért a Kisember is. Húzták a kabátját elől-hátul, hogy üljön le. Nagy elhatározás költözött bele, mert állva maradt.

— Ha bolondot mondok is, egyszer jogom van beszélni. Azért, mert én nem értek egyet veletek, fogjam be a számat? Tudjátok meg, nincsen igazatok. Nem az a baj, hogy sokan vannak az irodán, hanem az, hogy kevesen.

Lett erre akkora csatazaj, hogy a Kisember összehúzta magát. De állva maradt, azért. Az elnökségből rózsaszínű mosolyok szálltak felé, úgy érezték, ő lesz a mentőangyal. Csendet is parancsoltak hamar, hadd folytassa, mert nagy bölcsesség van a szavaiban.

— Ha rámbíznák, én még egy embert vinnék arra az irodára.

— Hová ültetné? Tán neked is van rokonod?

Megszólal az elnök is, hogy ne vigyük túlzásba a lelkesedést, megítélése szerint is éppen elegenden vannak most.

— Egy embernek pedig helyet kell ott csinálni. Nem íróasztalt! Azt nem adnék neki, mert nagyon hozzásimul.

— Bökd ki már, mit akarsz!

— Olyan ember kellene oda a sok többi mellé, aki érti is, amit csinál. Mert oda ész is kellene, nemcsak szék.

Leült. Apró termete fölött sokáig zúgott a taps. Az új választásnál hívták a jelölőbizottságba, nem ment. Nem az ő dolga. De ha valaki beköszön hozzá, pohár bor mellett tűzbe jön:

— Megmondtam én, nem megmondtam, hogy lehet ezt okosan is csinálni?